

23. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы / Ярочкин В.И. – М., 1997. – 185 с.
24. Бендиков М.А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / Бендиков М.А. // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. №2. С.17-30.
25. Куркин Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия: Монография / Куркин Н.В. – Д.: АРТ-РПЕСС, 2004. – 452 с.
26. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко – К. : Либра, 2003. – 280с. – Библиогр.: с. 268-279.

Стаття надійшла: 22.11.2013 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Міщенко В.А.

УДК 338.240
JEL M 150

ЕЛЕКТРОННИЙ БІЗНЕС: ФАКТОРИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Касатонова І.А., канд. екон. наук, доцент
Онісіфорова В.Ю., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. В статті розглянуті особливості функціонування підприємств електронного бізнесу та електронної комерції, загальні аспекти управління їх економічною безпекою. Предметом дослідження є підприємства електронного бізнесу. Метою роботи є визначення особливостей формування витрат та рівня економічної безпеки підприємства в умовах електронної економіки. В дослідженні використані методи узагальнення при формуванні загальних аспектів управління економічною безпекою підприємств електронного бізнесу та визначенні сутності та змісту понять електронний бізнес та електронна комерція, аналізу та синтезу при визначенні факторів зниження витрат, які формуються при переведенні діяльності підприємства із сфери реальної торгівлі в сферу електронної торгівлі, логічного аналізу при формуванні переліку складових економічної безпеки підприємства, які є першочерговими та найбільш суттєвими для формування рівня економічної безпеки підприємства електронного бізнесу, графічний та табличний методи при представленні поточних результатів досліджень. Результатом роботи є виявлення факторів зниження витрат підприємства електронної комерції, до яких належать зниження витрат на оренду офісних приміщень, зниження кількості робочих місць, зниження витрат на рекламу, зниження витрат на зовнішні комунікації, зниження витрат на внутрішні комунікації, зниження витрат на закупівлю товарів і послуг, зниження витрат на отримання маркетингової інформації, та перелік функціональних складових, що формують рівень його економічної безпеки, а саме фінансова, інтелектуально-кадрова, інформаційна, техніко-технологічна та силова складові. Сферою застосування результатів дослідження є практична діяльність підприємств електронної економіки.

Ключові слова: електронна економіка, електронна торгівля, електронний бізнес, витрати, економічна безпека.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки характеризується стрімким зростанням темпів інформатизації економічних процесів, поширенням масштабів електронного бізнесу та електронної торгівлі. Однак нова форма функціонування підприємств визначає необхідність розгляду загальних питань управління в умовах електронної економіки, зокрема факторів зниження витрат, для яких розкриваються нові можливості, та управління економічною безпекою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам та особливостям функціонування підприємств електронного бізнесу приділено ще небагато уваги в науковому колі, зокрема можна відзначити дослідження Д. Еймора [1], який розглядає питання розвитку підприємств електронної економіки, А. Юрасова [2], дослідження якого зосереджені навколо вивчення проблем електронної торгівлі. Проблема управління економічною безпекою є широко висвітленою в науковій літературі, зокрема можна відзначити роботи в цьому напрямку О. Ляшенко, Г. Козаченко, В. Пономарьова [3], С. Ільяшенко [4], А. Іванова, В. Шликова [5] та інших, однак їх роботи присвячені дослідженню проблеми в умовах підприємств матеріального виробництва, торгівлі та у фінансовій сфері.

Невирішені складові загальної проблеми. Електронний бізнес в Україні знаходиться на початкових етапах свого становлення та розвитку, тому більшість управлінських питань все ще є мало висвітленими в літературі та недослідженими. Зокрема вивчення потребують питання сутності понять електронний бізнес, електронна комерція, тощо, фактори зниження собівартості, що визначають привабливість цієї форми підприємств, питання забезпечення їх економічної безпеки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сутності електронного бізнесу, факторів зниження витрат, які формуються в умовах електронної торгівлі, переліку складових економічної безпеки, що мають бути першочерговими для управління.

Вклад основного матеріалу дослідження. Існує декілька трактовок поняття електронного бізнесу. Електронний бізнес (e-business) – ділова активність, що використовує можливості глобальних інформаційних мереж для перетворення внутрішніх і зовнішніх зв'язків компанії з метою створення прибутку. Поняття є ширшим, ніж електронна торгівля, що включає наявність свого сайту в Інтернеті, віртуального магазину, системи управління компанією, використання електронної реклами, маркетингу, моделі “бізнес для бізнесу” або “бізнес для споживача” [1, 6, 7].

Найважливішою складовою Е-бізнесу, яка охоплює не тільки операції купівлі-продажу, а й супровід процесів створення попиту на продукцію і послуги, автоматизацію адміністративних функцій, пов'язаних з онлайн-продажами і обробленням замовлень, а також із вдосконаленням обміну інформацією між партнерами. Електронна комерція представляє собою будь-які форми ділових операцій, при яких взаємодія сторін здійснюється електронним шляхом замість фізичного обміну або безпосередньо фізичного контакту, і в результаті цієї взаємодії право власності або право користування товаром або послугою передається від однієї особи іншій [2].

Отже, електронна комерція (Е-комерція) – це різновид бізнес-активності, в якій взаємодія суб'єктів бізнесу з купівлі-продажу товарів і послуг (як матеріальних, так й інформаційних) здійснюється з допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет або будь-якої іншої інформаційної мережі.

Сьогодення показує, що Інтернет та технології онлайн-торгівлі відрізняються від операцій простої торгівлі оборотом інформаційних потоків процесу придбання товару (рис. 1), що дозволяє

значно знизити вартість транзакцій (зміна права розпорядження матеріальними благами або послугами, в якій бере участь більш ніж один суб'єкт).

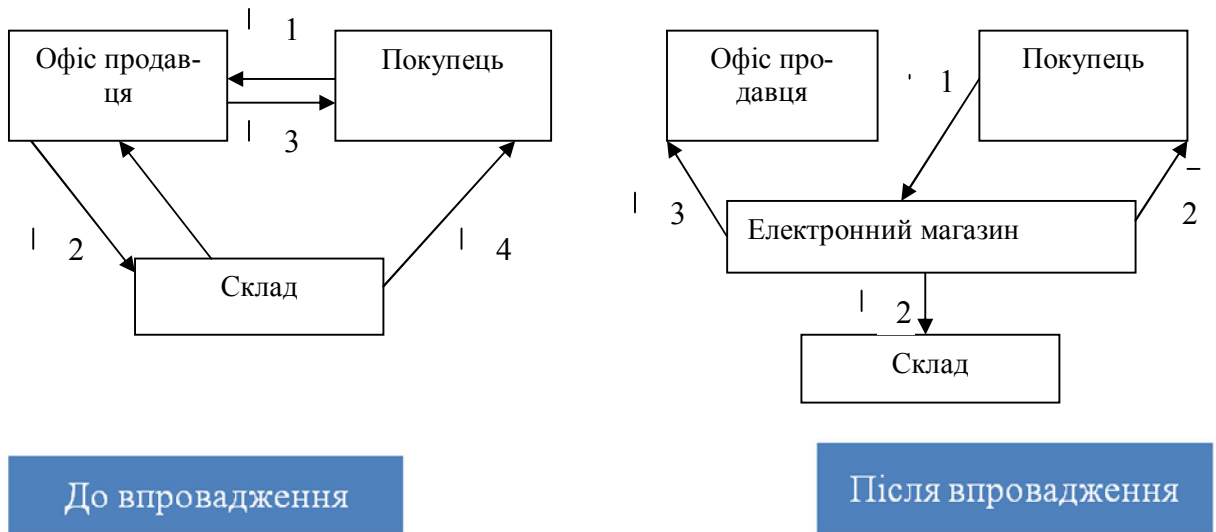

Рисунок 1 – Схема інформаційних потоків процесу придбання товару до і після впровадження електронної торгівлі

До впровадження електронної торгівлі на першій стадії покупець звертається до співробітників торговельного підприємства (1), інформує їх о своїх вподобаннях. Отримавши заказ, співробітники дізнаються о наявності товару на складі (2) і, проінформувавши покупця, оформлюють платіжні документи (3), після чого відстежують факт оплати і ініціюють доставку товару (4). При такій формі організації торгівлі можлива тільки часткова автоматизація окремих стадій товарообігу.

Після впровадження електронної торгівлі товарообіг повністю автоматизується. Покупець на пряму спілкується з електронним магазином и його віртуальними продавцями, отримує консультації і оплачує товар (1). Наступні процеси – слідкування за потраплянням коштів на рахунок підприємства, ініціація доставки і відображення покупки у обліковій системі підприємства виконуються автоматично (2). Офіс-менеджери, отримавши інформацію о процесі торгівлі, виконують тільки загальні контрольні функції (3). Впровадження даної технології дозволяє знизити витрати на оформлення і обробку заказів у декілька разів.

Однак електронна торгівля створює умови для скорочення обсягів і інших видів витрат. Фактори зниження витрат у сфері електронного бізнесу приведені в табл. 1.

Проведені дослідження доводять, що електронний бізнес та електронна комерція, зокрема, є перспективними формами розвитку економічних відносин як на сьогодні, так і в перспективі, а тому необхідним є дослідження загальних аспектів управління підприємствами в умовах електронного бізнесу.

Таблиця 1 – Фактори зниження витрат у сфері електронного бізнесу

№	Фактор	Його сутність
1	Зниження витрат на оренду офісних приміщень	Так як асортимент веб-магазину – це фотографії товару, то місця розташування електронна торгова точка не потребує, тому достатньо складу для розміщення викупленого товару, а більшість працівників можуть працювати у віддаленому режимі або дома (телеробота).
2	Зниження кількості робочих місць	Працівники веб-магазину виступають продавцями та менеджерами одночасно, а також можуть проживати у регіонах з більш низьким рівнем оплати праці. При існуванні різномовного веб-сайту можлива економія на створення регіональних офісів з представниками фірми.
3	Зниження витрат на рекламу	В Інтернеті собівартість обслуговування реклами нижча, а аудиторія рекламного впливу ближча до цільової аудиторії, ніж у звичайного рекламоносія.
4	Зниження витрат на зовнішні комунікації	Автоматизований збір та обробка заказів, доступ до інформації о стані заказу, часу його виконання суттєво знижує навантаження офіс-менеджерів. Розмістив відповіді на стандартні питання на сайті, а також запропонував ставити питання по e-mail, фірма зменшує потребу у телефонних лініях. При існуванні регіональних представників або партнерів відбувається економія на міжнародних дзвінках та поїздках.
5	Зниження витрат на внутрішні комунікації	Економія робочого часу на пошук та збір необхідної інформації, та відповідно зниження витрат на оплату праці за рахунок зменшення числа нарад, командировок, переговорів і т.п.
6	Зниження витрат на закупівлю товарів і послуг	Використання електронного бізнесу дає можливість проведення закупок у автоматичному режимі з впровадженням нових систем автоматизації планування ресурсів підприємства.
7	Зниження витрат на отримання маркетингової інформації	Для використання таким методів маркетингових досліджень як анкетування, опитування, експеримент і т.п. немає необхідності особисто зустрічатися з респондентами, тому процес стає дешевшим.

Важливим питанням управління підприємством є забезпечення належного рівня його стабільності, тобто досягнення та підтримання його в стані економічної безпеки. В загальному вигляді, під економічною безпекою розуміється такий стан підприємства, при якому забезпечуються найефективніше використання корпоративних ресурсів та захищеність підприємства від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища [3, 4, 5]. Як бачимо, таке розуміння стану економічної безпеки є цілком притаманним і для підприємств електронного бізнесу, бо вони також представляють собою цілісність майнового комплексу з відповідною техніко-технологічною направленістю, передбачають економічну ефективність з точки зору порівняння доходів та витрат та піддаються негативному впливу відповідного внутрішнього та зовнішнього середовища.

До переліку складових економічної безпеки найчастіше відносять наступні: фінансову, інтелектуально-кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну, силову [8-10].

Метою функціонування підприємств електронного бізнесу є отримання та максимізація прибутків, отже, моніторинг фінансової складової економічної безпеки є необхідним і для досліджуваних підприємств електронного бізнесу. В умовах електронного бізнесу значно підвищується роль кадрів та їх інтелектуальних якостей, отже питання управління персоналом та управління кадровою

складовою економічною безпекою в умовах електронної економіки є одними з першочергових. Технічна складова дещо втрачає свою значимість, бо фактично електронна торгівля передбачає мінімум використання технічних засобів, однак важливість безперервного функціонування тих з них, що використовуються в процесі обміну інформацією багатократно зростає. Недостатній рівень законодавчого регулювання та правових відносин в сфері регулювання діяльності підприємств електронного бізнесу вимагає спостереження за відповідною складовою. Електронне підприємство суті відноситься до інформаційних технологій і базується на їх використанні, а тому від ступеню забезпечення інформацією, від можливості доступу до неї, її якості залежить існування електронного підприємства як такого. Це обумовлює важливість інформаційної складової. Говорячи про екологічну складову, зрозуміло, що сутність електронних підприємств створює умови для віднесення їх до таких, що не спричиняють значного негативного впливу на екологію. І нарешті, недостатній розвиток правової бази, визначає високий рівень правопорушень у сфері інформаційних технологій та електронної комерції, а тому силова складова також є першочерговою для управління.

Висновок. Електронний бізнес є перспективною формою функціонування підприємства в умовах подальшого розвитку та інформатизації економіки України. Електронна форма підприємства створює умови для зниження собівартості продукції та послуг за рахунок цілої низки витрат, що значно зменшуються в умовах електронного підприємства.

Література:

1. **Эймор Д.** Электронный бизнес. Эволюция и/или революция / Д. Эймор. – М.: Вильямс, 2001. – 320 с.
2. **Юрасов А.В.** Электронная коммерция: Учебное пособие / А.В. Юрасов. – М.: Дело, 2003. – 480 с.
3. **Козаченко Г. В.** Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
4. **Ильяшенко С. Н.** Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальные проблемы экономики. – 2003. – № 3. – С. 12–19.
5. **Иванов А.** Экономическая безопасность предприятия / А. Иванов, В. Шлыков. – М.: Наука, 2003. – 265 с.
6. **Касатонова И.А.** Виртуальный бизнес как почва для развития и укрепления рыночных позиций предприятий в сфере электронной экономики / И.А. Касатонова, В.Ю. Нестренко // Економічний простір: Збірник наукових праць. – №56/2. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – с. 220 – 226.
7. Електронний бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki.
8. **Донець Л.І.** Економічна безпека підприємства: Навч. пос. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
9. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / [под ред. Е. А. Олейникова]. – М.: Экономика, 2000. – 271 с.
10. **Тумар М. Б.** Основи економічної безпеки підприємства : навч. посіб. / М. Б. Тумар. – К.: "Хай-Тек Прес", 2008. – 232 с.

Стаття надійшла: 22.11.2013 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Іванілов О.С.

